

بیمه نامه های عمر و انواع آن

(بررسی میزان رشد)

گردآوری و تالیف : نادیا شجاعی (کارشناس خسارت حوادث و عضو انجمن کارشناسان صنعت بیمه کشور)

تعریف بیمه نامه عمر و تاریخچه آن از آنجایی که انسانها هر روز با مشکلات متعددی روبرو بوده و در معرض خطرات گوناگون قرار می گیرند و در واقع آینده ای نامطمئن پیش روی دارند، زیرپوشش قرار گرفتن آنها به وسیله بیمه نامه ای که آنان را مصون ساخته و موجب رفع نگرانی جهت تامین منبع مالی در آتیه شود، امری ضروری به نظر می رسد.

بیمه های عمر، بیمه شدگان را در جهت حفظ خانواده و به طور کلی افرادی که وابستگی مالی به آنان دارند، حمایت می کند. حتی اگر افراد هیچ وابسته مالی به خود ندارند، برخی از انواع بیمه نامه ها برایشان سودمند خواهد بود. بیمه نامه عمر نوعی قرارداد تامین آتیه است که بر پایه اندیشه رویارویی با پیامد وقوع خطر شالوده

ریزی شده و مانند سایر انواع بیمه به احتمالات متکی است. بیمه عمر را می توان نوعی سرمایه گذاری تلقی نمود که افراد برای دوری گزیدن از هر گونه تشویش خاطر در خصوص تامین زندگی و اضطراب تغییر شرایط در آمدی و اقتصادی خانواده انجام می دهند.

خرید بیمه عمر دارای جنبه خیرخواهی و انسان دوستی نیز می باشد و دارای ارزشهای والا و معنوی است. با توجه به تعالیم و دستورات موکد دینی در زمینه دستگیری از مستمندان و نیازمندان و همچنین سنن و رسومی نظیر خیرات، مبرات و انفاق، بیمه عمر به نحوی موثرتر و یارزتر می تواند به مرحله عمل در آید. بیمه عمر بهترین وسیله صرفه جویی و تامین آتیه و یکی از بهترین راههای تقویت سازمان خانوادگی و شاید بهترین راه مجهز نمودن افراد برای رویارویی با مشکلات و مصیبتهای اجتماعی است که به ویژه برای طبقات متوسط یا بی بضاعت کاربرد دارد و به طور کلی می توان گفت " هر چه سطح درآمد و دارایی اشخاص در کشوری پایین تر باشد، تعمیم بیمه عمر در آن کشور بیشتر

ضرورت دارد."

بیمه عمر شامل برخی خواص تامینی نیز می باشد مثل:

✓ تامین هزینه فوت

✓ تامین هزینه مستمری برای خانواده در دورانهای مشخص

✓ تامین اقساط وام مسکن

✓ تامین هزینه تحصیلات عالی

✓ تامین سرمایه برای مقاصد خاص (مثل تاسیس درمانگاه، مدرسه یا مسجد)

✓ کاربرد در کسب

بیمه عمر به دلیل خواص تامینی ذکر شده در فوق می تواند کمک موثری به دولت در برقراری تامین اجتماعی و اجرای اصل بیست و نهم قانون اساسی باشد.

همچنین این بیمه نامه از دیر باز بین افراد گوناگون رایج بوده است. بیمه عمر برای اولین بار در سال ۱۵۸۳ در انگلستان مرسوم گردید و سایر انواع بیمه مانند بیمه بر ضد حریق و سرقت) به تدریج بعد از آن متداول شد. اولین قرارداد بیمه عمر روی " آقای ویلیام گینس " منعقد شده بود. مدت بیمه نامه ۱۲ ماه و نرخ حق بیمه ۸٪ بود. بیمه شده در اواخر سال فوت کرد و پس

سرمایه نزولی است که برای درک بهتر این نوع بیمه‌نامه پیشنهاد می‌شود به مثال زیر توجه فرمایید:

فرض کنید پدری تصمیم می‌گیرد فرزند ۵ ساله اش تا سن ۲۰ سالگی به تحصیل بپردازد. بیمه‌گر متعهد می‌شود، هر گاه پدر در طول ۱۵ سال مدت بیمه فوت شود سالی ۵۰۰۰۰۰ ریال تا پایان مدت بیمه که فرزند به سن ۲۰ سالگی می‌رسد، بپردازد. بنابراین سرمایه اولیه این بیمه ۷۵۰۰۰۰۰ ریال بوده و در هر سال به میزان ۵۰۰۰۰۰ ریال کاهش می‌یابد. بیمه موقت با سرمایه نزولی ممکن است به بیمه‌های دیگر اضافه شده و اثرات تامینی آنها را افزایش دهد.

دسته دوم از بیمه‌نامه‌های عمر، بیمه‌نامه‌های "عمر به شرط حیات" می‌باشند. در این دسته از قراردادهای بیمه‌گر متعهد می‌شود در مقابل دریافت حق بیمه مقرر، مبلغ معینی را در سررسید توافق شده، در صورت زنده ماندن بیمه‌شده بپردازد، این بیمه‌نامه‌ها تقریباً شامل ۸٪ از کل بیمه‌نامه‌های عمر می‌شوند. این نوع بیمه‌نامه دودسته "مستمری" و "سرمایه" می‌باشد. در شرایط مستمری، بیمه‌گر بجای پرداخت سرمایه متعهد پرداخت مستمری می‌باشد و در نوع سرمایه، بیمه‌گر سرمایه را می‌پردازد حال بیمه‌گذار می‌تواند با توجه به نوع قرارداد حق بیمه‌های پرداختی را دریافت کند و یا دریافت نکند.

اما آخرین نوع بیمه، بیمه‌نامه مختلط می‌باشد. این بیمه‌نامه وسیله‌ای است مؤثر برای فراهم ساختن سرمایه در زمانی معین، به طوری که فوت ناگهانی نتواند تاثیری در تشکیل این سرمایه داشته باشد. در این قرارداد ریسک فوت و احتمال زنده ماندن بیمه‌شده یکجا و همزمان مورد تأمین بیمه‌گر قرار می‌گیرد. در تعریف دیگر می‌توان گفت این بیمه‌نامه "عمل برقرار ساختن درآمدی مستمر برای شخصی یا بهره‌مند ساختن وی از مزایایی است". این نوع بیمه‌نامه شامل انواع زیر است:

- ۱- پس انداز
- ۲- دو برابر حیات
- ۳- دو برابر فوت
- ۴- خانوادگی

حق بیمه را تا پایان عمر خود می‌پردازد و در نوع دوم پرداخت حق بیمه تا زمان معین، هرگاه بیمه‌شده تا پایان آن مدت در قید حیات باشد قابل پرداخت است.

تقریباً دو سوم از بیمه‌نامه‌های صادره در کشورهای انگلستان، آمریکا و کانادا همین نوع بیمه‌نامه می‌باشد و می‌توان آن را به یک بیمه‌نامه موقت با همان سرمایه و یا مبلغ بازخریدی آن را به نوعی مستمری تبدیل نمود مثلاً یک نوع مستمری مادام‌العمر به خود بیمه‌شده و پرداخت نیمی از آن به همسر بیمه‌شده در صورت فوت ایشان.

"بیمه عمر موقت" نوعی از قرارداد است که در آن بیمه‌گر در مقابل دریافت حق بیمه ضمانت می‌نماید که در صورت فوت بیمه‌شده در خلال مدت محدود تعیین شده در بیمه‌نامه، مبلغ معینی به شخص یا اشخاصی که بیمه‌گذار معین کرده که معمولاً استفاده‌کننده یا ذینفع نامیده می‌شوند بدهد. در صورتی که بیمه‌شده در خلال این مدت فوت نشود، بیمه‌گر مبلغ بیمه‌شده را پرداخت نخواهد کرد و بیمه‌گذار به شکرانه دوام عمر و بقای حیات بیمه‌شده خود هیچ مبلغی از بیمه‌گر مطالبه نمی‌کند و حق بیمه‌هایی که پرداخت کرده به مصرف کمک به ورثه بیمه‌شدگانی می‌رسد که در خلال بیمه شدن فوت می‌کنند، تقریباً ۲۱٪ از قراردادهای بیمه عمر از این دسته هستند.

این نوع بیمه‌نامه‌ها که خود به سه دسته با "سرمایه ثابت"، "سرمایه نزولی" و "سرمایه صعودی" تقسیم می‌شوند، برای افرادی که به طور موقت در معرض خطرهای خاصی قرار می‌گیرند مفید هستند. مانند کسانی که مرتباً در حال انجام مسافرت یا مأموریت هستند و یا افرادی که شغلشان با ریسک همراه است، به طور کلی این افراد این نوع بیمه را اختیار می‌کنند تا در صورت فوت نابهنگام که هنوز سرمایه لازم برای تأمین خانواده خود را فراهم نساخته‌اند، نیاز خانوادگی‌شان مرتفع گردد. در این نوع بیمه‌نامه‌ها، مدت بیمه هر چه که باشد هر زمان پرداخت حق بیمه قطع شود، بیمه خاتمه می‌یابد.

این بیمه‌نامه قابلیت تبدیل و تمدید دارد. بیمه مستمری نوعی از بیمه موقت با

ازمجادلات بسیار، سرانجام تجار لندن که دریافت کنندگان حق بیمه ایشان بودند، محکوم به پرداخت سرمایه شدند.

اولین شرکت بیمه عمر در سال ۱۷۶۲ در انگلستان تأسیس شد و اولین بررسی علمی درباره بیمه عمر در سال ۱۸۱۲ منتشر گردید. اولین بیمه عمر در ایران توسط یک نمایندگی و به نام آقای "جبار صالح نیا" که یک تاجر تبریزی بود و با سرمایه ۶۰۰ لیره انگلیسی صادر گردید. در سال ۱۳۲۷ برای اولین بار بیمه جمعی عمر و بازنشستگی بین بیمه ایران و آستان قدس رضوی به نفع کارکنان بیمه‌گذار به امضاء رسید. اولین بیمه‌گروهی عمر و حوادث از سال ۱۳۴۲ آغاز شد و بانک مرکزی نخستین موسسه‌ای بود که کلیه کارکنان خود را در مقابل خطر فوت و از کارافتادگی در تیرماه ۱۳۴۴ و به صورت گروهی بیمه نمود.

انواع بیمه‌نامه‌های عمر و تعریف آنها:

رشته بیمه عمر از مهم‌ترین نوع بیمه‌های اشخاص است که از تنوع فراوان برخوردار بوده و بسیار غنی است.

بیمه‌های عمر به سه دسته کلی ذیل تقسیم می‌شوند:

- ۱- بیمه عمر تأمین خطر فوت
  - ۲- بیمه عمر به شرط حیات
  - ۳- بیمه عمر مختلط (پس انداز)
- هر یک از انواع بیمه‌های فوق نیز دارای زیر مجموعه‌های مختلفی هستند که به شرح مختصری از هر یک اکتفا می‌کنیم:

بیمه عمر تأمین خطر فوت به دو دسته کلی "بیمه تمام عمر" و "بیمه موقت" تقسیم بندی می‌شود. "بیمه تمام عمر" نوعی از قرار داد است که در آن بیمه‌گر متعهد می‌شود که در صورت فوت بیمه‌شده در هر زمان سرمایه بیمه مذکور در قرارداد را به استفاده‌کننده بپردازد. بیمه تمام عمر خود می‌تواند به دو دسته:

الف) بیمه تمام عمر با حق بیمه تمام عمر.

ب) بیمه تمام عمر با مدت محدود. پرداخت حق بیمه تقسیم شود که اختلاف این دو دسته در نحوه پرداخت حق بیمه است. در نوع اول بیمه‌گذار،

در حدود ۵۵٪ قراردادهای صادره در این رشته بیمه عمر مربوط به این نوع بیمه نامه می باشد.

بیمه مختلط می تواند سه هدف مشخص و قطعی را برآورده سازد:

- (الف) پس انداز با روشی با قاعده و منظم
  - (ب) تشکیل سرمایه
  - (ج) تامین در مقابل خطر فوت
- همه انواع قراردادهای بیمه عمر از سه عنصر تشکیل شده اند:

خطر مورد تامین بیمه گر: در این خصوص بیمه گر می تواند از طریق پیشنهاد بیمه نامه، معاینه پزشکی و یا گزارش محرمانه نماینده بیمه به جمع آوری اطلاعات بپردازد.

تامین بیمه گر: بر پایه قرارداد بیمه عمر بیمه گر یا ریسک زنده ماندن بیمه شده تا پایان مدت بیمه را بیمه می کند یا خطر فوت او را در خصوص قراردادهای بیمه عمر. تامین بیمه گر شامل تمام علل فوت است البته به جز استثناهایی نظیر قتل عمد بیمه شده توسط استفاده کننده و یا خود کشی بیمه شده.

حق بیمه: حق بیمه بهای تامین بیمه گر است.

- مزایای انواع بیمه نامه های عمر:
- در حالت کلی بیمه عمر چند دسته از نیازهای ما را مرتفع می سازد:
  - تامین خطر ناشی از فوت
  - تامین مستمری در دوران بازنشستگی
  - تامین خطر از کار افتادگی
  - پس انداز و تشکیل سرمایه

اما هر یک از انواع قراردادهای بیمه عمر مزایای خاص خود را دارند که مختصرا در قسمت پیش به آنها اشاره شده است. کلیه بیمه نامه های عمر از بخشودگی مالیاتی در حق بیمه و همچنین معافیت سرمایه بیمه از مالیات بر درآمد و نیز تعلق نگرفتن مالیات بر ارث به سرمایه بیمه برخوردارند. بیمه گذار در اختصاص دادن سرمایه بیمه عمر تابع قانون ارث نیست بلکه به میل

و مصلحت اندیشی خود می تواند فرد یا افرادی را برای استفاده از سرمایه به بیمه گر معرفی نماید و بیمه گر موظف است فقط به این افراد، سرمایه بپردازد. در بیمه عمر، بیمه گذار سهم هر استفاده کننده را با آزادی کامل تعیین می کند.

بیمه نامه های عمر همچون دیگر بیمه نامه ها، از امتیازها و حقوقی برخوردار است که هر یک از آنها برایش متضمن نفعی خواهد بود. این حقوق شامل باز خرید کاهش سرمایه، وام یا پیش پرداخت و وثیقه قرارداد بیمه نامه عمر است.

نه تنها زوجی که

خارج از منزل کار

می کنند، بلکه برای

آنهايي که در منزل

مشغول هستند نیز

بیمه های عمر کاربرد

دارد

چه کسانی به بیمه نامه های عمر نیاز دارند؟ با توجه به سنین مختلف افراد و شرایط انتخابی آنان، خرید بیمه نامه های عمر برایشان فواید مختلفی خواهد داشت. افراد را می توان به صورت گروه هایی به شرح ذیل تقسیم نمود:

کودکان:

خرید بیمه نامه برای کودکانی که کسی به آنها وابستگی مالی ندارد، ضروری به نظر نمی رسد.

خانواده های تازه تشکیل شده:

افرادی که قصد تشکیل خانواده دارند، به بیمه نامه های عمر نیازمندند. اگر افراد در

سنین جوانی اقدام به خرید این گونه بیمه نامه ها کنند، حق بیمه آن ها کمتر از زمان کهنوت و پیری خواهد بود.

خانواده هایی که مدتی از تشکیل شدنشان گذشته است:

خانواده هایی که دارای افراد وابسته به خود هستند، حتما نیازمند بیمه های عمر می باشند. نه تنها زوجی که خارج از منزل کار می کنند، بلکه برای آنهايي که در منزل مشغول هستند نیز کاربرد دارد. بودجه بندی برای خانواده، نگهداری فرزندان و... می تواند باعث بروز مشکلات مالی شود که بیمه های عمر می توانند راه نجات خانواده را فراهم آورند.

بزرگسالان مجرد:

افراد مجرد نیز به بیمه نامه های عمر نیازمندند. حداقل این بیمه نامه ها می تواند وراثت آنها را در تامین هزینه های کفن و دفن پس از مرگ یاری دهد و یا اگر آنها والدین پیرشان را زیر حمایت خود قرار داده اند و یا وابسته مالی به خودشان دارند، این بیمه نامه ها برایشان مفید به نظر می رسد.

زوجهای کارمند که فرزندی ندارند:

در این حالت هر دو نفر باید تصمیم بگیرند که بیمه نامه عمر نیاز دارند یا خیر. در حالت کلی با خرید بیمه نامه عمر، وراثت پس از مرگ ایشان متحمل هزینه زیادی نمی شوند. البته در این خصوص بیشتر خرید بیمه عمر زمانی به آنها توصیه می شود.

مسن ترها:

تا زمانی که هیچ کسی به درآمد آنان وابسته نیست و از کسی حمایت نمی کنند، بیمه نامه عمر در این مرحله از زندگی لازم و ضروری نخواهد بود، مگر اینکه اندوخته ای برای هزینه پس از مرگشان نداشته باشند. اما باید دانست که خرید بیمه نامه های عمر در این سنین بسیار گران خواهد بود لذا در این خصوص بایستی ابتدا با یک مشاور مالی در مورد راه های پس انداز برای انجام هزینه های پس از مرگ مشورت کنند.

با توجه به آن چه گفته شد، نتیجه می‌گیریم که افراد جوان که در آستانه زندگی مشترک هستند و افرادی به آنها وابسته مالی بوده و یا در آینده وابستگی مالی خواهند داشت بیش از همه نیاز به بیمه‌نامه‌های عمر دارند. به منظور بررسی دقیق‌تر میزان استقبال افراد جوان از بیمه عمر و همچنین علل توسعه نیافتگی و عدم رشد این گونه بیمه‌نامه‌ها در میان یک جامعه آماری ۵۰ نفری با میانگین سنی ۳۰ سال که ۸۸٪ آنان از تحصیلات عالی برخوردار بودند و ۲۴ نفر از آنها مرد و ۲۶ نفر زن بودند به تحقیق از طریق توزیع پرسشنامه مشتمل بر هشت سؤال در خصوص میزان آشنایی با بیمه عمر و سئوال‌ات مرتبط با آن پرداخته شد که در زیر نتایج آن در زیر شرح داده شده است. ۶۴٪ از افراد تا حدی انواع بیمه‌نامه‌های عمر را می‌شناختند و ۷۴٪ از آنان اصلاً شرایط خرید بیمه‌نامه‌های عمر را نمی‌دانستند. در حالی که ۸۶٪ از آنان بیمه‌های عمر را مفید می‌دانند تنها ۳۲٪ به فکر خرید افتاده‌اند و فقط ۳۰٪ آنان دارای مشاغل آزاد بودند و این آمار درحالی است که بیش از نیمی از افراد تا حدی به بیمه اعتماد دارند. فقط ۲ نفر از جامعه آماری فوق در مورد بیمه‌نامه‌های عمر زمانی و یا واژه‌های مرتبط با آن آشنا بودند. اکنون این سؤال مطرح می‌شود که: چرا با وجود آن که اکثر افراد بیمه‌نامه عمر را مفید دانسته و تا حدی به بیمه اعتماد دارند، فقط تعداد کمی اقدام به خرید آن کرده‌اند؟

بررسی دلایل عدم توسعه بیمه عمر و پیشنهادها:

بر اساس نتیجه ماخوذه از پرسشنامه و در مصاحبه‌ای که با تعدادی از افراد صورت گرفت، آنان دلیل عدم آشنایی خود را اطلاع رسانی ضعیف ذکر کردند. برخی دیگر علت عدم خرید بیمه‌نامه عمر را بخصوص بیمه عمر و پس انداز را عدم اعتماد به واحد پول ذکر کرده و اذعان داشته‌اند که "معلوم نیست بعد از ده سال نرخ تورم رو به رشد چقدر باشد؟ و سرمایه‌کنونی در ده یا پانزده سال آینده چقدر ارزش داشته باشد؟" متأسفانه در جامعه ما و پس از گذشت

بیش از نیم قرن تجربه بیمه‌گری، هنوز مردم بیمه را نمی‌شناسند و از انواع تسهیلاتی که در این خصوص وجود دارد و می‌توانند از آن بهره بگیرند بی‌اطلاعند.

در بیمه‌نامه‌های جمعی اطلاعات باید به صورت کامل از طریق بیمه‌گذار یا بیمه‌گر در اختیار یکایک بیمه شدگان قرار گیرد تا آنها به هنگام پرداخت خسارت با مشکل مواجه نشوند. این مهم می‌تواند با استفاده از توزیع بروشور و یا برگزاری دوره‌های آموزشی و... صورت پذیرد. گاهی ورثه یک بیمه‌شده به دلیل آرایه یک مدرک مثبت ماه‌ها دررفت و آمد با شرکت بیمه هستند. بنابراین وجود یک تعامل مثبت بین بیمه شدگان و بیمه‌گر و بازاریابی قوی چه از جهت اطلاع رسانی و تبلیغ برای خرید بیمه‌نامه و طرق مختلف دست‌یابی و خرید هر چه آسان‌تر بیمه‌نامه‌ها و چه از جهت جلب اعتماد افراد نسبت به بیمه و پرداخت به موقع خسارت امری ضروری به نظر می‌رسد.

در مورد بیمه‌های عمر و پس انداز نیز باید طوری برنامه ریزی نمود که "قدرت سرمایه بیمه‌شده در تمام طول مدت قرارداد از تاریخ امضاء بیمه‌نامه تا هنگام سررسید تغییر نکند و در واقع سرمایه پولی بیمه‌شده باید ارزش زمانی خود را حفظ نماید." نکته پایانی این که، باید افراد جامعه را با بعد معنوی بیمه آشنا ساخت. به جز مواردی که بیمه شدگان می‌توانند پس اندازی داشته باشند و حتی به سودی دست یابند، خرید بیمه‌نامه عمر امری معنوی نیز می‌تواند به شمار آید و می‌توان گفت که بیمه در حقیقت یک صندوق همیاری است که عده‌ای از افراد، به سرپرستی یک شرکت بیمه تشکیل می‌دهند. اشخاصی که خداوند به آنان عمر طولانی عطا می‌فرماید به ورثه اشخاصی که عمرشان کوتاه‌تر است، کمک مالی می‌کنند. البته کسی که بیمه عمر برای مدت معین خریداری می‌کند، خودش هم آرزوی عمری طولانی‌تر دارد و این خواسته به این معنی است که شخص بیمه‌شده هم از این که حق بیمه او در راه کمک مالی به ورثه شخص دیگر که در خلال مدت بیمه‌اش فوت می‌کند، مصرف شود، رضایت دارد.

توضیحات:

(۱). اصل ۲۹: «برخورداری از تأمین اجتماعی از نظر بازنشستگی، بیکاری، پیری، ازکارافتادگی، بی‌سرپرستی، در راه ماندگی، حوادث و سوانح و نیاز به خدمات بهداشتی - درمانی و مراقبت‌های پزشکی به صورت بیمه و غیره حقی است همگانی. دولت مکلف است طبق قوانین از محل درآمدهای عمومی و درآمدهای حاصل از مشارکت مردم، خدمات و حمایت‌های مالی فوق را برای یک فرد کشور تأمین کند.»

«فهرست منابعی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم مورد استفاده قرار گرفته‌اند:

- ۱- جوهریان، محمد ولی، تهران، انتشارات بیمه ایران، ۱۳۷۳.
- ۲- عادل سبزواری، محمود، محاسبات فنی بیمه عمر، تهران، انتشارات بیمه ایران، ۱۳۷۴.
- ۳- محمود صالحی، جانعلی، بیمه عمر و سایر بیمه‌های اشخاص، تهران، بیمه مرکزی ایران، ۱۳۷۲.
- ۴- مدنی کرمانی، عارفه، حقوق بیمه، انتشارات مجد، ۱۳۸۰.
- ۵- مصاحب، غلامحسین، دایرة المعارف عمومی (جلد اول)، تهران، ۱۳۴۵.
- ۶- سعیدیان، عبدالحسین، اطلاعات عمومی، تهران، انتشارات علم، ۱۳۷۷.
- ۷- جزوه کارگاه آموزشی بیمه البرز، بیمه‌های اشخاص، ۱۳۷۳.
- ۸- فصلنامه بیمه، انجمن کارشناسان صنعت بیمه، سال اول، شماره (۱)، ۱۳۸۲.
- ۹- فصلنامه بیمه، معاونت امور بانکی، بیمه و شرکتهای دولتی وزارت اموراتصادی و دارایی، ۱۳۸۴.